

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“
по Изкуствознание и изобразителни изкуства,
професионално направление 8.1. Теория на изкуствата
за нуждите на сектор Изобразителни изкуства, ИГ Ново българско изкуство,
обявен от Института за изследване на изкуствата, БАН

от доц. д-р Катерина Гаджева, Институт за изследване на изкуствата, БАН

Във връзка с обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Изкуствознание и изобразителни изкуства, професионално направление 8.1. Теория на изкуствата за нуждите на сектор Изобразителни изкуства, ИГ Ново българско изкуство в Института за изследване на изкуствата към БАН, се явява един кандидат – гл. ас. д-р Мария Митева. Тя е представила монографията „Изкуство и поръчка. Из художествената практика в България през 1930-те години и началото на 1940-те години“ (298 стр.) като хабилитационен труд и 23 статии, отпечатани в научни сборници и списания. Качеството и обемът на представените за конкурса материали отговарят на националните и институционални критерии за хабилитация.

От години Мария Митева фокусира вниманието си върху развитието на декоративните и приложни изкуства и тяхното проблематично вписване в общата историята на българското изкуство. Правят впечатление целеустремеността и последователността, с които тя надгражда научните си занимания, започвайки от изкуството на Българското възраждане, към което има сериозен интерес в ранните си студентски години (на паметник от периода е посветена нейната бакалавърска теза, защитена в НБУ през 2002 г.), преминавайки през задълбоченото изследване на личната и творческа биография на художника-декоратор Стефан Баджов (магъстърска теза в НБУ, 2004) и съсредоточавайки се върху проблемите на декоративното изкуство в края на XIX и началото на XX век, които подробно разглежда в докторската си дисертация, защитена през 2009 г. в Институт за изследване на изкуствата, БАН. Съвестността на Мария Митева, дългогодишната ѝ работа с изтъкнат специалист в областта на приложните изкуства у нас като доц. д-р Виолета Василчина, успешно реализираните индивидуални планови проекти в Института за изследване на изкуствата, посветени на различни аспекти от художествения живот в страната през първата половина на XX век,

участията в редица конференции, реализирането на стойностни научни публикации и практическата работа в Националната художествена галерия, където Митева работи като уредник от 2018 година, свидетелстват за това, че тя е сред водещите съвременни изследователи и познавачи на декоративното и приложно изкуство у нас.

Хабилитационният труд „Изкуство и поръчка“ е естествен завършек на дългогодишните усилия на Мария Митева да представя, систематизира и осмисля проблемите на поръчителството на произведения на изкуството в дела на приложно-декоративните видове. Респектиращи са задълбочеността и пунктуалността, с които тя разглежда художествените, културологични и социални аспекти на темата, а добрата ѝ научна ориентация, изградена върху стабилните основи на класическото изкуствознание, ѝ дава самочувствие за включването на различни други изследователски подходи. Монографията е отчетливо структурирана – започва с изясняване на понятията и с открояване на значимостта на поръчката като културен феномен, който съпътства всеки етап от историята на изкуството. Старателно са описани важните процеси, касаещи развитието на икономиката и на художествения вкус през различните десетилетия от първата половина на XX век, които определят отношенията между поръчителите и художниците-изпълнители. Откроена е спецификата на българската среда, подробно са разгледани отношенията между отделните гилдии и професионални сдружения. Митева се спира и на специализираните образователни институции – в частност Държавната художествена академия и първото частно училище за приложни изкуства в България. Особено интересни и приносни са подглавите, в които е разгледано художественото оформление на павилионите, дело на едни от най-изтъкнатите български художници, представящи страната ни на световните изложения през 1930-те и началото на 1940-те години. Като още по-важна бих посочила частта, посветена на отношенията между поръчителите и изпълнителите и между архитектите и художниците в работата по строежа и оформлението на важни обществени сгради – министерства, съдебни палати, банки, училищни и академични сгради, галерии и пр, някои от които определят облика на столицата ни и други големи градове и днес.

Смятам, че книгата „Изкуство и поръчка“ притежава всички характеристики на необходим, научно уплътнен, изчерпателно представящ достъпната за момента фактология и приносен с въведените нови документи, образи и интерпретации хабилитационен труд, който ще бъде от полза както за специалистите, така и за любителите на историята на архитектурата и приложното изкуство у нас. Към него е

необходимо да добавим и 23-те статии, с които Митева участва в конкурса, доказващи решимостта ѝ да продължи своето професионално надграждане, изследвайки развитието на приложните изкуства и след 1944 г. Заявка, която маркира началото на ново значимо монографично изследване, което, надявам се, в близко бъдеще също да държим в ръце.

Интересът на Мария Митева към приложните изкуства не остава единствено в полето на теоретичните занимания – като уредник в Националната художествена галерия тя се грижи за фонд „Керамика“, описва и проучва произведения от различни десетилетия, подготвя изложби, обогатява професионалните си контакти, работи с млади учени, които привлича като автори в списание „Проблеми на изкуството“ или като участници в традиционните конференции „Изкуствоведски четения“ и „Изкуство и контекст“. Смятам това регулярно „отдалечаване“ от познатата институтска среда за особено полезно, тъй като то дава възможност за по-реалистична оценка на собствените научни постижения.

Наред със съвестната изследователска работа на Мария Митева, бих искала да изтъкна и нейната човешка отдаденост към Института за изследване на изкуствата, където тя работи повече от 15 години, ръководейки търпеливо, мъдро и толерантно изследователската група Ново българско изкуство. Освен всички административни задължения, които винаги стриктно е изпълнявала, Митева участва в редица проекти, сред които мога да открия дългосрочната поредица „Българските художници за децата“, благодарение на която много подрастващи от София и други градове у нас и в чужбина успяха да се запознаят не само с творчеството на изтъкнати наши творци, но и с дейността на Института за изследване на изкуствата и изданието „155 години Българска академия на науките. 155 художествени произведения от сбирките на Българската академия на науките“, в подготовката на което Митева успя да разгърне в пълнота своя организационен и изследователски потенциал. Обезателно трябва да бъде отбелязана и високата професионална етика, с която до този момент се е отличавала работата на Мария Митева – уважението към труда на всички колеги от изследователската група, коректното цитиране на техните теоретични разработки, безрезервната помощ при нужда от информация, литература или професионален съвет.

Въз основа на всичко гореизложено убедено смятам, че гл. ас. д-р Мария Митева, със своя хабилитационен труд, придружаващите го 23 публикации, активната си научна

и организационна дейност, заслужава да заеме академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 8.1. Теория на изкуствата в Института за изследване на изкуствата при БАН. Апелирам както членовете на Научното жури, така и тези на НС на ИИИЗк-БАН, също като мен да гласуват положително за нейното избиране.

София, 03.10.2025

Доц. д-р Катерина Гаджева